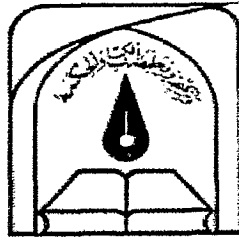

بِناَمِ خِدا

وزارت اطلاعات آذربایجان
تبریز

۱۳۸۲ / ۱۵ / ۳۰

دانشگاه تربیت مدرس

دانشکده هنر

پایان نامه کارشناسی ارشد انیمیشن

« بررسی کاربرد انیمیشن برای کلیپ در اواخر قرن بیستم اروپا »

موضوع عملی : ساخت یک کلیپ انیمیشن

وزارت اطلاعات آذربایجان
تبریز

نجمه نامجو

استاد راهنما

دکتر اکبر عالمی

استاد مشاور

مهین جواهریان

بهار ۱۳۸۲

۴۹۴۴

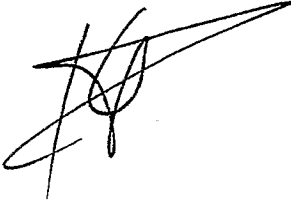

تأییدیه اعضای هیأت داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

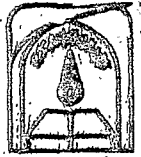
اعضای هیئت داوران نسخه نهایی پایان نامه خانم/ آگاهی نجمه نامجو تحت عنوان: کاربرد انیمیشن برای کلیپ

در اواخر قرن بیستم - پروژه عملی: ساخت فیلم «یک کلیپ انیمیشن» را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا

برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می‌کنند.

۱۳۸۱ / ۱۵ / ۲۲

امضاء	رتبه علمی	نام و نام خانوادگی	اعضای هیأت داوران
	دانشیار	دکتر اکبر عالمی	۱- استاد راهنما
	مریی	مهین جواهریان	۲- استاد مشاور
	مریی	سیدنجم‌الدین امیرشاه کرمی	۳- نماینده تحصیلات تکمیلی
	استاد	دکتر ولادیمیر تاراسف	۴- استاد ممتحن
	مریی	سیدنجم‌الدین امیرشاه کرمی	۵- استاد ممتحن

بِسْمِ تَعَالَى

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است، بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متمهد می شوند:

ماده ۱ در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲ در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه)، عبارت ذیل را چاپ کند:
«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد / رساله دکتری نگارنده در رشته التحسين است که در سال ۱۳۸۲ در دانشکده حز دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار خانم / جناب آقای دکتر اکبر عالی، مشاوره سرکار خانم / جناب آقای دکتر ولادیر علیچ آراس از آن دفاع شده است»

ماده ۳ به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴ در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵ دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

ماده ۶ اینجانب تجهه ناچگر دانشجوی رشته التحسين مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: تجهه ناچگر
تاریخ و امضا: ۱۳۸۲

تقدیر و تشکر:

این تحقیق، مدیون تلاش همه مردان و زنانی است که در عرصه هنرهای دیداری و شنیداری، فعالیتی خلاقانه دارند و تا به امروز «ویدئو کلیپ» را به عنوان یک رسانه ارتباطی قوی به مردم جهان شناسانده و آن را تثبیت کرده اند. از آنجا که منابع نوشتاری مستقیم در این باره، در زبان فارسی وجود ندارد و منابع لاتین نیز بسیار محدود می باشد، همیاری فکری اساتید و دوستان، سختی راه را بر من هموار کرد که بدینوسیله مراتب سپاس خود را از ایشان ابراز می دارم. در ابتدا از همسرم سپاسگزارم که همراه و مهربان، به تصحیح اندیشه هایم در این راه همت گذاشت. از اساتید عزیز دکتر اکبر عالمی و سرکار خانم مهین جواهریان که دلسوز انجام این پژوهش بودند و همچنین آقای ولادیمیر ایلیچ تاراسف که نه تنها مبانی انیمیشن را از ایشان آموختم بلکه مشوق من در برگزیدن این موضوع جهت تحقیق بودند کمال تشکر را دارم.

چکیده

ویدئو کلیپ در لغت به معنای قطعه ویدئویی می باشد و امروزه در صنعت سینما و تلویزیون و آنچه هنرهای سمعی بصری نامیده می شود، ویدئو کلیپ جایگاه ویژه ای یافته است. این هنر سمعی بصری، عمر بسیاری کوتاهی دارد، اما در طول عمر کمتر از ۳۰ سال این قالب هنری چنان تأثیر متقابلی بر انواع دیگر هنرها گذاشته است که اینک از یک فیلم بلند سینمایی تا یک تیتراژ یا آگهی ساده تلویزیونی، همه می توانند از ساختار ویدئو کلیپ، متأثر باشند. گرچه خود ویدئو کلیپ قالبی است که برای تصویر سازی یک موسیقی به وجود آمده و چندانکه در متن توضیح داده ام وابستگی زیادی به هنرهای دیگر دارد. از جمله وابستگی تام ویدئو کلیپ به هنر موسیقی و شعر، مسجل است. نکته مهم دیگر آن است که بخش عمده برنامه سازی تلویزیونی و سینمایی در جهان امروز با استفاده از ویدئو کلیپ تأمین می شود و کانال های تلویزیونی معتبر، ویژه نمایش این هنر به وجود آمده اند که مخاطب بسیار زیادی نیز دارند. از طرفی برای کسانی که از دایره تحصیلی هنرهای سمعی و بصری فارغ التحصیل می شوند (مثل انیمیشن و سینما) و جویای کار اقتصادی و فعالیت هنری مفید می باشند، بخصوص در جامعه ایران فرصتهای زیادی وجود ندارد که یکی از دلایل عمده آن مشخص نبودن محدوده مجاز برای فعالیت های هنرهای مثل موسیقی و تصویر و همچنین وجود متولی دولتی بر عمده مکانهایی است که به فعالیتهای سمعی و بصری می پردازند. ویدئو کلیپ یکی از اقلام قابل تولید در بخش سینما و تلویزیون است و علیرغم تجربه هایی اندک هنوز محصولات قابل و زیبایی از طریق این رسانه تولید نشده است. اگر نیروهای متخصص و جوان را یک بازو و اطلاعات و دانش صحیح

درباره رسانه ویدئو کلیپ را یک بازوی دیگر، فرض کنیم آنگاه شاید بتوان سد سنگین بی رونقی هنری و اقتصادی را که بر سر راه پیشرفت فرهنگی جوامع جهان سوم بخصوص جامعه ما قرار دارد، به کنار زد و قدم در راه گذاشت. شناخت صحیح این رسانه از بررسی آن حاصل می شود که در این تحقیق کوشش شده که به دلایل تولید ویدئو کلیپ و ویژگیهای ساختاری آن مثل موسیقی، شعر، تصویر و تدوین، بررسی شود و از آنجایی که منابع نوشتاری در این باره در ایران وجود ندارد و در خارج از ایران نیز بسیار محدود است، اتکا پژوهنده بر تحلیل مستقیم آثار ویدئو کلیپ می باشد. بدیهی است تحقیقاتی از این دست، نیروی جوان و مستعد را تشویق خواهد کرد تا خلاقیت خود را در راه هایی بیازمایند که هم دارای فرایندی نو است و هم از تنوع ذاتی فراوانی برخوردار است و هیچکس در مسیر تولید در این رسانه، اگر خود نخواهد، به تکرار دیگران نخواهد پرداخت.

واژگان کلیدی: «هنر - انیمشین - ویدئو کلیپ»

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۳	فصل اول : پندارها
۴	۱- ۱- ویدئو کلیپ
۷	۱- ۲- تلویزیون
۱۸	۱- ۳- پیوند ها و گسست ها
۲۸	۱- ۴- انیمیشن
۳۴	فصل دوم : ابزارها
۳۷	۲- ۱- تصویر
۵۳	۲- ۲- موسیقی
۶۷	۲- ۳- شعر
۷۴	۲- ۴- شعر سینمایی
۷۷	۲- ۵- تدوین
۸۷	فصل سوم : نتیجه گیری
۹۳	منابع فارسی
۹۴	منابع لاتین
۹۵	ضمیمه الف : تصاویر
۱۰۱	ضمیمه ب : گزارش کار عملی
۱۱۳	چکیده انگلیسی

مقدمه

جهان متمدن از بدو تولد تاکنون تغییرات و تحولات فراوان به خود دیده و تکامل روز افزون بشر پیوسته با این تغییرات رابطه ای علت و معلولی داشته است. اساساً آنچه آنرا تکامل بشر می دانیم، واقع دستیابی به شرایطی است که انسان را در چهار ویژگی اولیه او، یعنی اجتماعی زیست-ناطق - ابزار ساز - متفکر، رشد داده شده است و بدیهی است که رشد در هر یک از چهار جنبه بالا. به رشد در بقیه جنبه ها انجامیده است. دستاوردهای بشر همانند علم - هنر - فلسفه نیز از مطالعه بالا بی بهره نیست و قایق تکامل انسان در رودخانه پرتلاطم هستی، تعادل خود را تا به حال، به این دلیل حفظ نموده است. زیرا این سه سکان توازن در اطراف آن به صورتی هماهنگ عمل کرده و پیش رفته است. حتی اگر در دوره هایی از تاریخ پیشین، این توازن به هم خورده و هر یک از این دستاوردها غلبه بیشتری یافته؛ زمان آن بیش از بهره آن بوده و آثارش مستقیماً متوجه اقوام انسانی و تکامل جوامع گردیده است. به لحاظ تاریخی، دو سده آخری که انسان پشت سر گذاشت شاید پرشورترین و مهمترین دوران زیست بشر بر این کره خاکی بوده باشد.

به مدد جغرافیای نوین، بوم های گوناگون از یکدیگر باز شناخته شدند و هویت بومی ارزشی والا یافت. فلسفه و دین، به این پندار کمک فراوان رساندند و علم و هنر، سفیران این هویت بومی برای ارتباط جهانی گشتند. بدیهی است، در آنچه که در این تبادل رد و بدل گشت، سهم جهان غرب بیشتر بوده است و این به دلیل آنست که پویایی بیشتری در علم و فلسفه داشته اند و بنیادهای هنر خویش را پیوسته براندوخته های جدید در علم و فلسفه بنا گذاشته اند. از جمله شکل‌های هنری که دستخوش این تغییرات شده، هنر نمایش است که تاریخچه ای بس مفصل دارد و در این مجمل نمی گنجد، اما شاید متنوع ترین دوران خود را در سده های ۱۹ و ۲۰ پشت سر گذاشته و

مرکز اطلاعات مدرک علمی ایران
تهیه مدارک

بیشترین مخاطب را نیز در این دوران ها داشته اند. «درام سره نوزدهم محصول شیدانی فکری و اجتماعی ویژه ای ارزیابی می شد... اما ملودرام امروزه، نه همچون مخلوقی عجیب الخلقه و وصف ناپذیر که کوششی برای تجسم بخشیدن به باورهای یک عصر شناخته می شود؛ کوششی که از نظر عاطفی ارجمند است.»^۱

رشد صنعت باعث پدید آوردن شرایط تازه برای ارائه هنرها، بخصوص هنر نمایش شده و توان ترکیب این هنر را با بقیه هنرها ایجاد کرده است و تکنولوژی تا آنجا پیش رفته که شکل‌های هنری را که روزی همچون ملکه ای در درباری با شکوه، تنها در دسترس دیدار خواص بود، اینک در جعبه ای کوچک گرد هم آورده و در خانه هر فقیر و غنی به یکسان قابل بهره برداری است. جعبه ای کوچک به نام «تلویزیون». آنچه ما ویدئو کلیپ می خوانیم، شاید تازه ترین دستاورد این هماهنگی هنر و تکنولوژی است و آنچه ما تاریخ ویدئو کلیپ به حساب می آوریم، در واقع تاریخ تمام هنرهاست. این جدیدترین هنر، تاریخی به قدمت خود هنری دارد و پربیراه نیست که برخی منتقدان و صاحبان نظر، این شکل نمایشی را، تجسم اندیشه پشت مدرنیستی می دانند، زیرا شاید در طول تاریخ هنر، هیچ شکلی که تا این حد تازه باشد ولی اجزای آن قدمتی بسیار طولانی داشته باشد، وجود ندارد. قطعاً درباره این تحلیل و نگاه زیبا شناسانه آن، در فصول بعدی سخن خواهیم گفت، اما در اینجا همین بس که بدانیم این دردانه کوچک و شیرین، یعنی ویدئو کلیپ، اصیل زاده ایست از خاندان مبارک هنر نه آنکه به پندار بعضی، کودکی بی اصل و نسب و بی پناه که بزرگسالی را به خود نخواهد دید.

---

۱ - اسکار، ک، برگت، تاریخ تئاتر جهان، هوشنگ آزادی ور، چاپ اول، تهران، نقره، ۱۳۶۳، ص ۳۹۵

فصل اول:

پندارها

۱-۱ « ویدئو کلیپ »:

کلمه ویدئو کلیپ از دو بخش ویدئو و کلیپ تشکیل شده است. در فرهنگ انگلیسی در باب کلمه ویدئو آمده است: «Vid. eo = وابسته به گیرنده یا فرستنده تصاویر تلویزیونی» و در باب کلمه کلیپ آمده است: «Clip: ریش، چین، با گیره محکم کردن و چسباندن و....»^۱

همچنین در کتاب فرهنگ واژه های سینمایی می خوانیم: «Video ۱- تصویر تلویزیون (در مقابل صدای آن یا Audio) ۲- هنر تلویزیون ۳- نوار « ویده تو » Videotape - که برنامه های تلویزیونی بر آن ضبط می شود و در پخش عمومی در خود تلویزیون و یا دستگاه ویدئو، نشان داده می شود. »^۲ اما آنچه گفتن آن ضروری است این که این کلمه ترکیبی کاملاً جدید محسوب می شود و به معنی قطعات ویدئویی می باشد. پس از دهه ۵۰ میلادی که تکنولوژی تلویزیون رو به رشد نهاد و قابلیت ضبط غیرزنده و پخش غیر مستقیم برنامه ها و گزارشها و فیلمها برای تلویزیون به وجود آمد، قطعاتی که غیر مستقیم و به صورت چند باره از تلویزیون پخش می شد «ویدئو» نام گرفت و درخواست مردم برای پخش مجدد فلان برنامه، درخواست ویدئوی آن بود. بعدها که قطعات تصویری ویژه یک موسیقی به منصفه ظهور رسید، کلمه ویدئو کلیپ اختراع شد

---

۱ - عباس آریانپور کاشانی، فرهنگ دانشگاهی انگلیسی فارسی، جلد اول و دوم، چاپ دوازدهم، تهران نشر امیرکبیر، ۱۳۷۱، صفحات ۴۰۰ و ۲۴۶۵.

۲ - پرویز دوائی، فرهنگ واژه های سینمایی، چاپ اول، تهران، انتشارات اداره کل تحقیقات و روابط سینمایی، صفحه ۱۹۲.

که در واقع به معنای قطعه ای موسیقی با ویدئوی تصویری مربوط به آن است و جالب است بدانیم، امروزه در محاورات تلویزیونی، کلمه کلیپ کمتر به کار می رود و همه انواع تصاویر ساخته برای موسیقی را در مجموع فقط با نام ویدئو یاد می کنند و این کلمه برای دیگر برنامه های تلویزیونی خیلی به کار نمی رود. به هر حال این شکل هنری همانند بسیاری اقسام وارداتی دیگر هنر، خیلی زود به کشور ما نیز وارد شد و در بدو ورود کلمات معادل زیادی برای نام آن ساخته شد. کلمات « موسیقی تصویری » و « نماهنگ » از آن جمله است. از آنجایی که هر دوی این ترکیبها، هنوز جایگزین مناسبی برای کلمه ویدئو کلیپ به حساب نمی آیند، ترجیح من بر این است که در این تحقیق پیش رو، از همان کلمه ویدئو کلیپ، استفاده نمایم.

و اما ویدئو کلیپ چیست؟ ویدئو کلیپ در خلاصه کلام یک محصول مشترک میان موسیقی و تصویر است. در کنار هم نشستن الهه های هنر بر فراز کوه تخیل انسانی، شاید تعبیری شاعرانه برای این موضوع باشد؛ اما حقیقت این است که آنچه ما موسیقی می نامیم، فرآیند قرون تجربه و نوآوری است. و آنچه را نیز در این مقوله، تصویر می نامیم، منظور نه تصویری مجرد و در قالبی تنها، بلکه منظور تصویر سینمایی است که پیوند عالی و زیبایی چندین هنر است « تماشاگر فیلم، ترکیب بندی تصویر را تنها در حرکت پایدارش - نه تنها جنبشی در یک نمای تنها - که حرکتی پویا، از نمایی به نمای دیگر در تصویرهای متحرک پی در پی - احساس و ارزیابی می کند. نقاشی که جامه هنرمندان فیلم را به تن می کند، باید هوشیارانه به نیازها و برتریهای این ترکیب بندی پویای پیش رونده و این بازی رنگها در زمان، پاسخ دهد »^۱.

سینمایی که ویدئو کلیپ از آن زاده شده، پیش از آنکه حتی پنداری از این پدیده نوین در اذهان

---

۱ - جان هالاس و راجر مانول، فنون متحرکسازی، محمد رضا رازقی، چاپ اول، تهران، انتشارات بنیاد سینمایی فارابی، صفحه

دست اندرکاران وجود داشته باشد (حتی پیش از اختراع سینمای ناطق) به خلق تصاویری پرداخته است که خود به تنهایی ویدئو کلیپ محسوب می شود. فیلمهایی همانند « رزمنه و پوتمکین » اثر سرگئی آیزنشتاین، سگ اندلسی اثر لوئیس بونوئل و خون شاعر اثر ژان کوکتو. سینما در اوان به وجود آمدن و در سالهایی نه چندان طولانی، به نحوه بیانی از واقعیت و حقیقت دست یافت که بسیاری از هنرهای پیشرو، در برابر آن جذابیت خود را از دست دادند و در جلب مخاطب، در سطحی پایین تر از سینما ایستادند و از سالنهای بزرگ و گالریهای مجلل به فضاهای کوچکتری نقل مکان کردند و گسترده ترین مکان را برای سینما باقی گذاشتند. دورانی که سینما شکل می گرفت، اوج تقابل و تباین اندیشه و دوران نوزایی فرهنگی در انتهای قرن ۱۹ و اوایل قرن ۲۰ بود و در اروپا محافل هنری و فرهنگی زیادی شکل گرفته بود و صاحب نظران در این محافل به شکل دهی اندیشه های نورسبک های جدید هنری می پرداختند. هنرمندان صاحب نام زیادی بودند که آثار شان بر این محافل تأثیر فراوان می نهاد و متقابلاً از این محافل تأثیر می پذیرفتند.

از طرفی با شکل گیری سینما، تعدادی از این هنرمندان، که شاید پیشروترین ها، در زمان خود بودند، به تجربه هایی در این فرم هنری پرداختند که این تجارب با تمام کمبودهایی که در آن زمان در سینما وجود داشت (مثل موضوع رنگ یا صدا)، همچنان شاهکارهایی در سینما شناخته می شوند. این آثار از آنرو به ویژه شاهکارند که نه تنها ابزار سینما را غنی تر کردند و با نیروی خلاقه شان، سینما را علمی تر و عملی تر ساختند، بلکه با قدرت اندیشه و آراء، بیان جدید هنری به نام بیان سینمایی به وجود آوردند که پشتوانه ای غنی از فلسفه، زیبا شناسی، پدیدار شناسی دارد. شاید به این دلیل نیز بود که سینما که زمانی صنعت صرف دانسته می شد و سرگرمی محسوب می گردید، ناگهان به هنر هفتم تغییر هویت داد، آنهم نه هنری که دارای ابزاری مستقل

باشد بلکه هنری که بسیاری ابزارهای کار خویش را از دیگر هنرها به دست آورده بود و خود یک ترکیب هنری به حساب می آمد. یعنی همه آنچه که آرزوی ابر مرد موسیقی آلمان، یعنی ریشارد واگنر بود.

پس بیراه نخواهد بود که سینما را مادر دنیای چند رسانه ای امروز و از آن جمله تلویزیون و از آن جمله ویدئو کلیپ دانست. نقش سینما در پرورش دنیای دیجیتال نیز ناشناخته نیست و در جای خود بحث فراوان می طلبد.

۱-۲ « تلویزیون »:

۵۰ سال ابتدای قرن ۲۰ سالهایی پرالتهاب و ماجرا بود. این سالها توأم بود با پیشرفت بسیار سریع تکنولوژی در همه عرصه ها و از جمله در زمینه ارتباطات که نتیجه آن رشد رسانه ها و تبادل اطلاعات در زمانی کمتر، بود. هیجان ناشی از این همه ترقی تکنولوژیک چنان زیاد و هراس انگیز می نمود که از سویی صاحبان قدرت را به فکر سوء استفاده از آن انداخت که وقوع دو جنگ جهانی در فاصله کمتر از ۲۰ سال، از جمله نتایج آن بود. از سوی دیگر عبور از فضای سنتی اطلاعات و ارتباطات به فضای مدرن بسیار سریع اتفاق افتاد و هضم کافی برای گذرندگان از آینده ای که به آن پا می گذاشتند، وجود نداشت. ابزار به سرعت اختراع می شد و سریع در دسترس عموم قرار می گرفت و برای کاربردی کردن آن، راهکارهایی سریع ایجاد می شد. راهکارهایی که بعضاً در عمل با یکدیگر همخوانی نداشتند و گاه به صورت موانع جدی بر سر راه یکدیگر واقع می شدند. مهمترین ابزار رسانه ای که در آن سالها بسیار مورد استفاده قرار می گرفت، رادیو بود. رادیو از شکل‌های بدوی اولیه که گاه نیمی از فضای اتاق را اشغال می کرد تا اکنون که جعبه کوچکی است به اندازه کف دست، در زندگی مردم نقشی حیاتی داشته است.